જૈન ધર્મ પ્રવેશ પોથી.

ભાગ ૧ લો.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,

શ્રીજૈન ધર્મ વિદ્યા પ્રસારક વર્ગ,

પાલીતાણા.

પંચમાવૃત્તિ પ્રત ૨૦૦૦

સંવત ૧૯૬૫ સને ૧૯૦૮

આનંદ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ—ભાવનગર.

કિંમત રૂ ૦–૧–૦

(સર્વ હક્ક સ્વાધીન)

अर्पण पत्रिका.

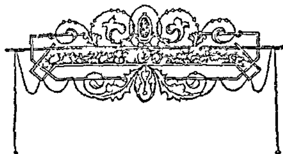

આર્યદેશના જે મહાપુરૂષો કેળવણીના આરાધક અને વિદ્યાના પૂજક છે, વિદ્યાનેજ જેઓ ઉન્નતિના ઉપાય તરીકે માને છે અને તેના પ્રચાર અને વૃદ્ધિને માટે જેઓ અહોરાત્ર પ્રયત્ન કરે છે, દેશની અને કોમની ધાર્મિકઉન્નતિમાટે ધાર્મિક કેળવણી એ પરમ મહત્ત્વની વાત છે, એમ જેઓ વિશ્વાસપૂર્વક માને છે, દેશ અને કોમમા વિદ્યા વૃદ્ધિના ખાતા સ્થાપના—સ્થપાવવાને જેઓ પ્રયત્નશીળ છે, જેઓ આળસ્યના અરિ અને પ્રમાદના પ્રતિસ્પર્ધિ છે, જેઓ વિલાસના વિરોધી અને મોજ મજાહના શત્રુ છે, જેઓ અમન—ચમનની અવગણના કરનારા અને વિદ્યાપર પરમ પ્રીતિ રાખનારા છે, હિતકર કળવણીનો પ્રસાર કરવામા જેઓ હમેશા હોશીલા છે આર્યદેશના જેઓ સપુતો છે, આર્ય કુળનો જેઓ ધાર્મિકકેળવણીથી ઉદ્ધાર કરવાને મથન કરનારા છે, મનુષ્ય માત્રનુ હિત કરીને જેઓ આત્મહિત ઈચ્છનારા છે, એવા આ દેશના પૂજ્ય આર્યમહાશયોને આ ગ્રંથ વિનયપૂર્વક અર્પણ કરવામા આવે છે

પ્રસિદ્ધ કર્ત્તા.

આાન ૬.

प्रस्तावना.

જેમ ઉંડા જળાશયમા પ્રવેશ કરવો હોય, તો કોઈ ઉત્તમપ્રકારનો પગથીઆબંધ આરો બાંધેલો હોય, તોજ તેમા સુખે પ્રવેશ કરી શકાય છે, તેવીરીતે શ્રી તીર્થંકર ભગવંતે પ્રરૂપેલા જૈનધર્મના જ્ઞાનરૂપ અતિ ગંભીર જળાશયમા સુગમ રીતે પ્રવેશ કરવાને એક ઉત્તમ પ્રકારના આરાની જરૂર છે, તેવા આરાનું કાર્ય આ જૈનધર્મની પ્રવેશ પોથી કરે, તો થોડે ઘણે અંશે પણ સાધર્મિબંધુઓની સેવા થઇ કહેવાય આવી ઉત્તમ ધારણાથી આ લઘુ પુસ્તકની યોજના કરવામા આવી છે

આ લઘુ પુસ્તકને ચાર ભાગે વહેંચેલું છે તેમા ઉત્તરોત્તર વધારે જ્ઞાન મળે તેવી જુદી જુદી સંકળના રાખવામા આવી છે ગુજરાતી પહેલા ચોપડીથી તે ચોથા ધોરણ સુધીના અભ્યાસીઓ તેમા પ્રવેશ કરી શકે, તેવો ક્રમ રાખેલો છે આ ચારે ભાગનો અભ્યાસ પૂર્ણ થયાપછી અમારા તરફથી બહાર પાડેલી "જૈનધર્મ પહેલી, ચોપડી" મા તેનો સુગમતાથી પ્રવેશ થઇ શકશે

આ પહેલી પોથીમા સામાન્ય રીતે પદાર્થનું જ્ઞાન થવાને માટે જૈનવર્ગમા વપરાતા પ્રસિદ્ધ પદાર્થોના નામ ઉપર પાઠો આપેલા છે બનતા પ્રયત્ને ધર્મના પારિભાષિક શબ્દો રાખેલા છે

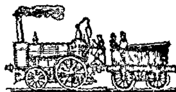
ઘણે ભાગે પાઠોની અંદર દ્રવ્ય ક્રિયા અને આચારને લગતા બોધનું અવતરણ કરેલું છે

જે જે પદાર્થોના શબ્દો જેવા કે, આરતિ, ઉપાશ્રય, ઓઘો [રજોહરણ], કળશ, દેરૂ વિગેરે મૂકેલા છે, તેપદાર્થોનુ દૃષ્ટિથી પ્રત્યક્ષ ભાન કરાવવા તેના ચિત્રો મૂકવાની અમારી ઇચ્છા છે, તે ઇચ્છા અમે હવે પછીની આવૃત્તિમા સફળ કરીશુ

સર્વ સાધર્મિભાઇઓ તરફથી આ આરભ પોથીને સર્વ પ્રકારનુ અનુમોદન મળશે, અને જૈનપાઠશાળાઓમા તેનુ પ્રવર્ત્તન કરવા પ્રયાસ કરશે, તો અમે અમારા શ્રમને સફળ માની કર્ત્તવ્ય ધર્મની કૃતાર્થતાને માટે નનમા પૂર્ણ સતોષ પ્રાપ્ત કરીશુ

આ પુસ્તક તૈયાર થયા પછી અમોએ પુજ્ય મુનિ મહારાજ શ્રી ૧૦૦૮ ચારિત્ર વિજયજીને તેનુ અવલોકન કરી યોગ્ય સૂચના આપવા વિનતિ કરી મુનિ મહારાજે પુસ્તકને આદિથી અત સુધી વાચી, જે જે સ્થળે જૈનધર્મ વિરૂદ્ધ શબ્દ કે વાક્યો જણાયા તે શુદ્ધ કર્યા, તથા જૈન બાળકોને એ પુસ્તક વિશેષ ઉપયોગી કેમ થાય, તેવો સુધારો કરી આપ્યો એઓની આજ્ઞા પ્રમાણે અમોએ પુસ્તકમા સુધારો કર્યો છે અમોને આશા છે કે, આ પુસ્તક સવ સ્થળે જૈન શાળાઓમા તથા જૈન બાળકોને ઉપયોગી થશે આ પ્રમાણે પુસ્તકને પ્રસિદ્ધ કરવામા મુનિ મહારાજે અમૂલ્ય સહાયતા આપી અને ઘણો પરિશ્રમ લીધો છે, તે માટે અમો તેઓશ્રીનો ઘણો આભાર માનીએ છીએ આ પ્રમાણે અન્ય મુનિ મહારાજો પણ કૃપા કરીને અમારા વર્ગના કાર્યને સહાય આપે તો, હાલમા જે કાર્ય આ વર્ગ કરે છે, તે કરતા અધિક કાર્ય કરવાને શક્તિમાન્ થાય

પ્રસિદ્ધ કર્તા.

સાંકળીયુ.

શ્રી જૈનધર્મ પ્રવેશ પોથી.

ભાગ ૧ લો.

પાઠ ૧ લો.

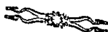
દેરૂ

બાપા! આ શુ છે?
તે દેરૂ છે
દેરામા શુ હોય?
અરિહંત ભગવાન્ એમા હોય
અરિહંત ભગવાનને શુ કરાય?
અરિહંત ભગવાનના દર્શન કરાય
ભગવાનના દર્શન કરવાથી શુ થાય?
આપણુ ભલુ થાય.
તેમના દર્શન ક્યારે થાય?
તેમના દર્શન સવારે અને સાંજે થાય છે
બાપા! ત્યારે આપણે ત્યા દર્શન કરવા જઈશુ?
ભાઈ, ચાલ જઈએ

પાઠ ૨ જો

પ્રતિમા.

મોટાભાઈ! જુવો આ કેવી સુંદર પ્રતિમા છે?
હા, ભાઈ! તે બહુ સુંદર છે
મોટાભાઈ! આ પ્રતિમા કોની છે?
ભાઈ! તે મહાવીર ભગવાનની પ્રતિમા છે
મોટાભાઈ! તે તમે શી રીતે જાણ્યું?
ભાઈ! તેમની નીચે સિંહનું લાંછન છે તેથી
મોટાભાઈ! આ પ્રતિમાને શું કરાય?
ભાઈ! એની પૂજા થાય, અને તેમના દર્શન થાય.
મોટાભાઈ! આપણે તેમની પૂજા કરીશું ?
હા, ભાઈ! ચાલો પૂજા કરીએ, પ્રભુની પૂજા કરવાથી આપણું ભલું થાય છે

પાઠ ૩ જો

આરતિ.

બા! આ શું વાગે છે?
તે ઝાલર વાગે છે
બા! તે કયાં વાગે છે?
તે દેરાસરમાં વાગે છે
બા! અત્યારે શા માટે વાગે છે?
અત્યારે ભગવાનની આરતિ ઉતરે છે

બા ! આરતિ કેવી રીતે ઉતરતી હશે?

પાચ સાત દીવાઓ પ્રગટાવી ભગવાનની સામે ઉભા રહી ફેર વે, તે આરતિ કહેવાય છે

બા ! ચાલો, ત્યારે આપણે પણ ભગવાનની આરતિ ઉતારીએ, જેથી આપણા બધા દુ ખ જતા રહે અને સાર પરિણામ થાય

પાઠ ૪ થો.

દીવો.

પ્રેમજી—છોકરાઓ ! આજે હુ એક સારી વાત લાવ્યો છુ તે તમે સાભળશો ?

છોકરાઓ—હા, અમે ખુશીથી સાભળીશુ સારી વાત કોણ ન સાંભળે ?

પ્રેમજી— ભગવાનની ભકિત કરવાનો એક સહેલો ઉપાય છે

છોકરાઓ—તે કયો ઉપાય ?

પ્રેમજી—ભગવાનની આગળ મ ગળ દીવો ઉતારવો

છોકરાઓ—એ દીવાથી શો લાભ થાય ?

પ્રેમજી—ભગવાનના મ હિમા મ ગળ દીવો કરવાથી આપણા પરિણામ સારા થાય છે, અને આપણને ઘણા સુખો મળે છે

છોકરાઓ—આ વાત તને કોણે કહી ?

પ્રેમજી—એ વાત મને ગુરૂજીએ કહી

છોકરાઓ—પ્રેમજી ! અમે તારો ઉપકાર માનીએ છીએ

પ્રેમજી—કોઈ સાથે હોય તો અવાય, એકલા જતા કેમ ગમે?

લલ્લુ—દેરે દર્શને જવુ હોય, તેમા સાથની શી જરૂર? તે તો પોતાની મેળેજ જવુ જોઇએ

પ્રેમજી—એ તારૂ કહેવુ ખરૂ છે, હવેથી મારી મેળે દેરે જઇશ લલ્લુ! કહે તો ખરો આગીની શોભા કેવી હતી?

લલ્લુ—આગીની શોભા ઘણીજ સારી હતી ભગવાનની પ્રતિમા જોતા ઘણોજ આનંદ ઉપજતો હતો

પ્રેમજી—બીજુ શુ જોવાનુ હતુ?

લલ્લુ—તેમા ચામરની શોભા પણ જોવા જેવી હતી

પ્રેમજી—પ્રભુની આગળ ચામર ઢોળવાથી શુ થાય?

લલ્લુ—ચામર ઢોળવાથી પ્રભુની ભક્તિ થાય છે

પ્રેમજી—ત્યારે હવેથી હુ પ્રભુને ચામર ઢોળીશ

પાઠ ૭ મો

છત્ર

બાપા! આ ભગવાનના માથા ઉપર શુ છે?

તે છત્ર છે

બાપા! છત્ર તો રાજાને માથે હોય આ અરિહંત ભગવાન્ શુ રાજા છે?

હા, ભાઈ! એ પ્રભુ મોટા રાજાના પણ રાજા અને દેવના પણ દેવ છે

બાપા! મોટા રાજાના પણ રાજા છે, અને દેવના પણ દેવ શી રીતે?

મોટા રાજાઓ અને બધા દેવો પણ તેમને નમે છે ને પૂજે છે

બાપા ! ત્યારે પ્રભુનું કાંઈ નામ છે ?

હા, બેટા ! પ્રભુ ત્રણ લોકના રાજા છે માટે ત્રિભુવનપતિ અને દેવના દેવ છે તેથી દેવાધિદેવ કહેવાય છે

બાપા ! હવે હું સમજ્યો, ત્યારે તો તેમને માથે છત્ર હોવું જો ઈએ ચાલો આપણે તેમને નમન કરીએ

પાઠ ૮ મો.

ઉપાશ્રય

કાનજી ! તું ક્યાંથી આવે છે ?

કાકા ! હું ઉપાશ્રયથી આવું છું

ત્યાં કેમ ગયો હતો ?

ગુરૂજીને વાંદવા ગયો હતો

ગુરૂજીએ તને શું કહ્યું ?

ગુરૂજીએ મને શિખામણ આપી.

શી શિખામણ આપી ?

કાકા ! સાંભળો

કોઈ જીવને દુ:ખ આપવું નહીં, માબાપની સેવા કરવી, ખોટું બોલવું નહીં, અને આપણો ધર્મ બરાબર પાળવો

વાહ વાહ ! ગુરૂજીએ તને ઘણી સારી શિખામણ આપી છે

પાઠ ૯ મો.

ઠવણી.

સોમચંદ—જો આ આપણા ગુરૂજી શુ કરે છે ?
હેમચંદ—તે અરિહંતનુ ધ્યાન કરે છે
સોમચંદ—તેમની સામે આ શુ છે ?
હેમચંદ—તે ઠવણી છે
સોમચંદ—ઠવણી ઉપર શુ હશે ?
હેમચંદ—તે ઉપર સ્થાપનાચાર્ય છે
સોમચંદ—સ્થાપનાચાર્ય શુ કહેવાય ?
હેમચંદ—તે આચાર્યની સ્થાપના કહેવાય
સોમચંદ—તેને ગુરૂજી કેમ રાખતા હશે ?
હેમચંદ—દરેક કામ તેમની આજ્ઞાલઈ કરવા માટે

પાઠ ૧૦ મો.

દાંડો

રામજી—ગુરૂ મહારાજ! આ આપના હાથમા શુ છે ?
ગુરૂ—આ દાંડો છે
રામજી—દાંડો શા માટે રાખો છો ?
ગુરૂ— તેવી પ્રભુની આજ્ઞા છે
રામજી—કોઇ સાધુ દાંડો ન રાખે તો ચાલે ?

ગુરૂ—ના, હરેક સાધુએ દાંડો રાખવો જોઈએ એવો આચાર છે

રામજી—જો ન રાખે તો શી હરકત ?

ગુરૂ—દાંડો ન રાખે તો દોષ લાગે

રામજી—તેનું કારણ શું ?

ગુરૂ—એવી સાધુની મરજાદા છે

રામજી—ઠીક ગુરૂજી ! હવે હું સમજ્યો

પાઠ ૧૧ મો

રજોહરણ

બાપા ! આ કોણ આવે છે ?

તે સાધુજી આવે છે

બાપા ! સાધુજી આપણા શું થાય ?

તે આપણા ગુરૂજી થાય

બાપા ! તેમની બગલમાં શું છે ?

તે રજોહરણ છે

બાપા ! તેઓ રજોહરણ શા માટે રાખતા હશે ?

જીવદયા પાળવાને માટે તથા રજ દૂર કરવા માટે

બાપા ! રજોહરણથી કેવી રીતે જીવદયા પળાય?

રજોહરણનો ગુચ્છ પોચો ને સુવાળો હોય છે, અને તેના વડે રજ ખસેડતાં નાના મોટા જીવને ઈજા થતી નથી

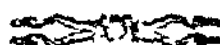
પાઠ ૧૨ મો.

નોકારવાળી.

મોહન—માધવ ! તારા બાપા કયા છે ?
માધવ—મારા બાપા માળ ઉપર છે
મોહન—માળ ઉપર શુ કરે છે ?
માધવ—નોકારવાળી ફેરવે છે
મોહન—નોકારવાળી કેવી હોય ? તે મને બતાવીશ ?
માધવ—હા, માળ ઉપર ચાલ તને બતાવુ
મોહન—ચાલો ભાઇ ઉપર જઇએ
માધવ—મોહન ! જો આ નોકારવાળી મારા બાપા ફેરવે છે
મોહન—માધવ ! આ એમા ગોળ દાણા જેવા શુ હશે ?
માધવ— તે તેના મણકા છે
મોહન—એમા કેટલા મણકા હોય છે ?
માધવ—એકસો ને આઠ મણકા હોય છે
મોહન—એ કેવીરીતે ફેરવાય ?
માધવ—એકએક નવકાર ગણતા એકએક મણકો ખેસવાય
મોહન—નોકારવાળી ફેરવવાથી શો લાભ થાય ?
માધવ—એમ નવકાર ગણવાથી પાપ ધોવાય છે ને જીવને સુખ ઉપજે છે
મોહન—તારા બાપા હમેશ નોકારવાળી ફેરવે છે ?
માધવ—હા, હમેશ સવારમા ઉઠીને તરત નોકારવાળી ફેરવે છે ને રાતે સુતી વેળા પણ ફેરવે છે
મોહન—માધવ ! ત્યારે આપણે નોકારવાળી ફેરવીએ તો કેવુ સારૂ ?

માધવ— બહુ સારૂ

મોહન—ત્યારે કાલેથી હરરોજ આપણે સવારે ને ૨ તે થોડી થોડી વાર નોકારવાળી ફેરવશું,

પાઠ ૧૩ મો.

સાપડો

નથુભાઇ—આ તારા હાથમા શું છે ?

ભગુભાઇ—એ સાપડો છે

નથુભાઇ—તે શા કામમા આવે છે ?

ભગુભાઈ— તે ઉપર પુસ્તક રાખવામા આવે છે

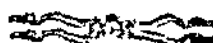
નથુભાઇ—તે ઉપર પુસ્તક રાખવાથી શો લાભ થાય ?

ભગુભાઇ—જ્ઞાનની આશાતના ન થાય એ

નથુભાઇ—આશાતના એટલે શુ ?

ભગુભાઈ—પુસ્તકને જ્યા ત્યા ગબડતુ મુકવુ; તેને ચોળી નાખવુ, ડાઘા પાડવા, અને બગાડવુ, તે પુસ્તકની આશાતના [1] કહે વાય છે

નથુભાઇ—હવે હું હમેશા પુસ્તકને સાપડા ઉપર રાખીશ, અને તેની આશાતના કરીશ નહીં

૧ અપમાન।

પાઠ ૧૪ મો.

દર્શન.

મહેતાજી—છોકરાઓ ! તમારામાથી જેઓ દેરે દર્શન કરવા જતા હોય, તેઓ ઉભા થાઓ

મહેતાજી—કેમ મથુર અને માવજી તમે બેસી રહ્યા?

મથુર—મહેતાજી સાહેબ! હું દેરે દર્શન કરવા જતો નથી, તેથી બેસી રહ્યો

મહેતાજી—મથુર! કેમ દર્શન કરવા જતો નથી?

મથુર—મને વખત મળતો નથી

મહેતાજી—માવજી! તુ કેમ દર્શન કરવા જતો નથી?

માવજી—સાહેબ! હું હમેશા મોડો ઉઠુ છુ, તેથી દર્શન કરવા જઇ શકતો નથી

મહેતાજી—મથુર! ખાવાનો, પીવાનો, ભણુવાનો અને રમવા નો વખત મળે છે?

મથુર—હા

મહેતાજી—દેરે જવાનો વખત મળે નહીં, તેનુ શુ કારણુ?

મથુર—સાહેબ! એ મારી ભૂલ છે હવેથી હું દર્શન કરવાનો વખત જરૂર મેળવીશ

મહેતાજી—માવજી! તુ મોડો ઉઠે છે કે?

માવજી—હા સાહેબ! મને ઉઘ બહુ આવે છે

મહેતાજી—એ નઠારી ટેવ છોડી દે, અને દેરે દર્શન કરવા ની ટેવ પાડ

માવજી—સાહેબ! હવેથી હું હમેશા નવાઈ વેહેલો ઉઠીશ, અને દેરે દર્શન કરવા જઈશ.

મહેતાજી—છોકરાઓ! યાદ રાખજો કે શ્રાવકના દરેક છોકરાએ હમેશા દેરે દર્શન કરવા જવું જોઇએ જે દર્શન કરવા જાય, તે સારા છોકરો કહેવાય છે અને ઉંઘ કે આળસથી દર્શન કરવા ન જાય, તે નગરો કહેવાય છે

પાઠ ૧૫ મો.

જિન દર્શનવિષે કવિતા

દોહરો.

ક્રેમે નો આ બાળકો, જિન મંદિરમા જાય,
દર્શન કરવા દેવનુ, હેતેથી હરખાય ૧
ભાવ ધરી જિનરાજની, પ્રતિમા જોવા પ્રીત,
એ તો શ્રાવક બાળની, ધર્મ તણી છે રીત ૨
તે માટે સાથે મળી જાવુ દર્શન કાજ,
નમી કહેવુ મુખ થકી, જય પામો જિનરાજ ૩

પાઠ ૧૬ મો

ઘટ.

સુંદર બેન! મારી સાથે દેરે દર્શન કરવા આવવુ છે?
હા બા! હું ઘણી ખુશીથી આવીશ
ઠીક બેન! ચાલો

-મોટી બા! દેરામા પેસતા પહેલુ શુ કરવુ?

બેન! પ્રભુના દર્શન કરતા પહેલા ઘ ટ વગાડવો જોઇએ.

ખરૂ બા! આપણે એમજ કરીશુ ઓહો! એનો અવાજ તો ઘણો મોટો છે ને શુ?

બેન! એ શેનો થતો હશે? મને તો એમ જણાય છે કે એ પીતળનો બનો હશે

ના, બેન! એ તો કાસા જેવી ધાતુનો બાય છે બધા દેરાસરમા એ હોય કે?

હા, બેન

ઓહો! આ તો બહુ મોટો ઘ ટ છે ને શુ ?

તેથીજ એને સાકળે ટાગવો પડયો છે

આરતિ વખતે તો એને ઝાઝીવાર વગાડે છે

પાઠ ૧૭ મો.

પૂજા.

બાપા! કયા જાઓ છો?

ભાઈ, હુ પૂજા કરવા જાઉં છુ

બાપા! મને સાથે લઈ જશો?

હા, ચાલ ભાઈ

બાપા! મને પૂજા કરતા આવડતી નથી

એ હુ તને શીખવીશ

બાપા! બધા છોકરા પૂજા કરતા હશે?

હા, શ્રાવકના છોકરાએ હમેશા પૂજા કરવી જોઇએ

સારી ધારણા રાખવી જોઇએ

ગોવિંદજી—હવેથી હુ પણ હમેશા એવી ધારણાથી સામાયિક કરીશ

પાઠ ૨૦ મો.

પડિક્રમણ

કાકી! તમે ક્યા ગયા હતા ?

ભાઇ! પડિક્કમણુ કરવા ગઇ હતી

પડિક્કમણ એટલે શુ ? અને તે ક્યા થાય ?

ભાઇ! આપણાથી દિવસમા અને રાત્રિમા જે કાઈ પાપ થયા હોય, તેનો પસ્તાવો કરી, તે પાપમાથી પાછા ફરવુ, તે પડિક્કમણુ કહેવાય છે, અને તે ઉપાશ્રયે અથવા ઘેર થાય છે

કાકી! તે કયે વખતે થાય છે ?

ભાઇ! સવારે, અને સાજે થાય છ

કાકી! સવારના પડિક્કમણાને શુ કહે છે ?

ભાઇ! તેને રાઇય પડિક્કમણ કહે છે

કાકી! સાજના પડિક્કમણાને શુ કહે છે ?

ભાઇ! સાજના પડિક્કમણાને દેવસીય પડિક્કમણુ કહે છે

કાકી! મને પડિક્કમણ શીખવશો ?

હા, ભાઇ! ખુશીથી શીખવીશ

શ્રાવકના છોકરાએ દેવસીય અને રાઇય બને પડિક્કમણા શીખવા જોઇએ, અને તે રોજ કરવા જોઇએ

પાઠ ૨૧ મો.

ઉપવાસ

દેવચંદ—મોહન! આજે મારે ઘેર જમવા આવીશ?

મોહન—ના, ભાઈ! આજે મારે ઉપવાસ છે

દેવચંદ—આજે શા માટે ઉપવાસ કર્યો છે?

મોહન—આજે મોટી ચાદશ છે

દેવચંદ—મોહન! શું મોટી ચાદશને દિવસે ઉપવાસ કરવો જોઈએ?

મોહન.—હા, દરેક શ્રાવકે પોતાથી બને તો આજે ઉપવાસ કરવો જોઈએ

દેવચંદ—ઉપવાસ કરવાથી શું થાય?

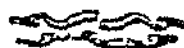
મોહન—ઉપવાસ કરવાથી ખાવા પીવાની ખટપટ મટી જાય, તેથી ધર્મધ્યાન વધારે થાય છે

દેવચંદ—શું ખાઈને ધર્મધ્યાન ન થાય?

મોહન—ખાવાથી ઈંદ્રિયોને સુખ આપવાનું મન થાય છે, અને તેથી ઉંઘ અને આળસ વધે છે, અને આપણા પરિણામ સારા રહેતા નથી

દેવચંદ—ત્યારે હું પણ ઉપવાસ કરીશ

મોહન—બહુ સારૂ, તો આપણે આજે ઉપવાસ કરી આખો દિવસ ધર્મની ચોપડીઓ વાંચીશું

પાઠ ૨૨ મો.

વિનય

બાપા! આજે જૈનશાળામા અમારા મેહેતાજીએ કહ્યુ કે, જે છોકરાઓમા વિનય હશે, તેમને ઇનામ મળશે બાપા! તો મારે વિનય જોઇએ છીએ, મને લાવી આપશો? બેટા! વિનય કોઈ ચીજ નથી, કે જે હુ લાવી આપુ ત્યારે વિનય શુ હશે બાપા? વિનય એ ગુણ છે, અને તે પોતાની મેળેજ મેળવી શકાય છે બાપા! ત્યારે મારામા કેવી રીતે વિનય આવે? ભાઇ તારે ગુરૂને પગે લાગવુ, મ ા બાપ કહે તેમ કરવુ, તેમની મરજી ઉઠાવવી, જે આપણા મહેતાજી કે મોટેરા હોય તેમને માન આપવુ અને તેમની સાથે નમ્રતાથી વર્તવુ, એમ કરવાથી તારામા વિનય જોઇને તારા મહેતાજી તને ઇનામ આપશે બાપા! બહુ સારૂ હવેથી હુ એવી રીતે વર્તીશ, અને વિનયી થઇશ

પાઠ ૨૩ મો

વિનય વિષે કવિતા

દોહરો

વિનય કરો સૌ બાળકો,
વિનય ધર્મનુ મૂળ,
વિનય થકી વિદ્યા વધે,
વિનય દીપાવે કુળ
વિનય વિના નહિ ધર્મને.
વિનય વિના નહિ દાન,

વિનય વિના આ લોકમા,
કહેવાશો નાદાન ૨
વિનય વિના શોભા નહિ,
વિનય વિના નહિ લાજ,
વિનય વધારી સર્વમા,
સાધો સઘળા કાજ ૩

પાઠ ૨૪ મો.

માબાપની સેવા

ખીમચદ—જીવા ! તુ હમેશા રમવા કેમ આવતો નથી?

જીવો—મને વખત મળતો નથી

ખીમચદ—આખો દિવસ શુ કરે છે ?

જીવો—સવારે દાતણ કરી દેરે જાઉ છુ, ત્યા ન્હાઈ પૂજા કરી પછી ઘેર આવી વાચવા બેસુ છુ

ખીમચદ—પછી શુ કરે છે ?

જીવો—પછી જમીને જૈનશાળાએ ભણવા જાઉ છુ

ખીમચદ—જૈન શાળામાથી આવીને શુ કરે છે ?

જીવો—પછી ઇંગ્રેજી શાળામા જાઉ છુ

ખીમચદ—પછી શુ કરે છે ?

જીવો—ઘેર આવીને મારા માબાપની સેવા કરૂ છુ

ખીમચદ—શી સેવા કરે છે ?

જીવો—મારા માબાપ ઘરડા છે, તેમના પગ ચાપુ છુ અને પથારી કરી આપુ છુ

ખીમચદ—તે શિવાય બીજી શી સેવા કરે છે ?

જીવો—જે કામ તેઓ બતાવે, તે કરૂ છુ તેમને જોઇએ, તે લાવી આપુ છુ, તેમને પાણી પાઉ છુ અને તેમની મરજી મા ચલુ છુ

ખીમચદ—તુ માબાપની સેવા શા માટે કરે છે?

જીવો—એવુ શુ પુછે છે? માબાપે આપણા ઉપર ઘણા ઉપકાર કર્યા છે, તેમણે ઘણા દુ ખ વેઠી આપણને ઉછેરીને મોટા કર્યા છે, તેમને એ ઉપકારનો બદલો આપણ થી કદિ પણ વાળી શકાય એમ નથી

ખીમચદ—ખરી વાત છે દરેક છોકરાએ માબાપની સેવા કરવી જોઇએ હવેથી હુ પણ માબાપની સેવા કરીશ ભાઈ જીવા! આજે તે મને બહુ સારો બોધ આપ્યો એને માટે હુ તારો મોટો પાડ માનુ છુ

પાઠ ૭૫ મો.

સ પ

બાપા! કાલે રસ્તામાથી મને એક કાગળનો કટકો જડયો હતો

તેમા શુ હતુ ?

બાપા! તેમા સ પ રાખવો, એમ લખ્યુ હતુ

તેમા તુ કાઇ સમજ્યો?

ના, બાપા! હુ સમજ્યો નથી, પણ! એમા ઘણુ સમજવાનુ છે

ત્યારે બાપા! મને સમજાવશો?

હા, સાભળ

દરેક માણસે સ પ રાખવો, એટલે સૌ સાથે હળીમળીને ચ લવુ એથી ઘણા ફાયદા થાય છે જેના ઘરમા ભાઇઓને, બ્હેનોને અને સગાઓને સ પ હોય, તે બધી રીતે સુખી થાય છે તુ પણ ઘરમા અને નિશાળમા સૌની સાથે સ પ રાખજે

બાપા! આ કાગળનો કટકો મને બહુ ઉપયોગી થઇ પડયો હવેથી હુ હમેશા બધા સાથે હળીમળીને ચાલીશ, ને સપીને રહીશ

પાઠ ૨૬ મો.

ગુરૂભક્તિ

ચ દુલાલ—અરે બાપુલાલ! હમણા તુ જૈનશાળામા કેમ આવતો નથી?

બાપુલાલ—આપણા માસ્તર મને ઘણો ઠપકો આપે છે, તેથી હુ શાળાના આવતો નથી

ચ દુલાલ—તને ઠપકો શા માટે આપે છે?

બાપુલાલ—આપણા માસ્તરનો એવો સ્વભાવ છે

ચ દુલાલ—તુ બરાબર પાઠ કરી લાવે છે?

બાપુલાલ—પાઠ કરી લાવુ છુ, પણ મને આવડતો નથી

ચ દુલાલ—તેમા માસ્તરનો શો વાક?

બાપુલાલ—ત્યારે કોનો વાક?

ચ દુલાલ—તારો વાક છે જ્યારે તને આવડે નહીં, ત્યારે માસ્તર ઠપકો આપે છે

બાપુલાલ—એ તો ખરી વાત

ચ દુલાલ—માસ્તર આપણા ગુરૂ છે, માટે હવેથી તુ એમ કોઈ વાર એમનો વાક કાઢીશ નહી

બાપુલાલ—એ ગુરૂ શી રીતે કહેવાય?

ચ દુલાલ—માસ્તર આપણને ઘણી વિદ્યા ભણાવે છે જે એક અક્ષર ભણાવે છે, તે પણ ગુરૂ કહેવાય છે ને

બાપુલાલ—હાહાહા, એ વાત હવે હુ સમજ્યો પણ આ-

એને નાટકના ગાયન બહુ આવડે છે

એ ગાયન કરે છે, પાણીમા તરવામા અને બીજી બધી રમતમા હુશીઆર છે, વઢવાડમા કોઇનો લીધો જતો નથી, એને હરાવી દે એવો છે, કોઇ એને ગાળ દે તો સામી દશ ચોપડાવે, કહો એ કેવો ભડ! હુ પણ થોડો થોડો એના જેવો થયો છુ

માધવજી! તુ કોની સાથે ફરે છે?

હુ રમણિકની સાથે ફરૂ છુ

તે કેવો છોકરો છે?

તે ઘણો સારો છોકરો છે

એ સારો છે એમ શાથી કહે છે?

તે હમેશા વહેલો ઉઠે છે, દેરે પૂજા કરવા જાય છે, ઉપાશ્રયે સામાયિક કરે છે, જૈનશાળામા પહેલો નબર રાખે છે, સારા અક્ષરો લખી શકે છે, ઘણી સારી ચોખ્ખાઈ રાખે છે, તેનીસોબતથી હુ પણ તેના જેવો થઇ ગયો છુ

આ હકીકત જાણી મગનને તેના બાપાએ છગનની ભાઇબ ધી છોડાવી દીધી ને રમણિકની સોબત કરાવી, અને કહ્યુ કે, છગનના જેવા નઠારા છોકરાની સોબત કરી તેથી તુ નઠારો થયો છુ, માટે રમ ણિકના સગમા રહી સુધરવુ જોઇએ

પાઠ ૩૦ મો

જૂઠ

બેન! તારૂ નામ શુ?

મારૂ નામ ધની.

તુ સારી દીકરી કે નઠારી?

હુ કેવી છોડી છુ, તે મારાથી કેમ કહેવાય કાક

તારામા શો ગુણ છે?

હું કદિ પણ જૂઠુ બોલતી નથી

બીજો શો ગુણ છે ?

કદી કોઈને ગાળો આપતી નથી

ત્રીજો કયો ગુણ છે?

હુ કદિ પણ રીસાતી નથી

ચોથો?

હુ કોઈની સાથે મારામારી કરતી નથી

પાચમો ?

હુ વખત પ્રમાણે વર્તુ છુ

ધનીબા ! તુ ખરેખર ડાહી છે

તારામા બધા કરતા મોટામા મોટો ગુણ એક છે,

ધની—તે કયો ગુણ વારૂ ?

જૂઠુ ન બોલવુ એ

જૂઠુ બોલનારા છોકરા નઠારા થાય છે, અને તેથી

સારા ગુણ ઢંકાઇ જાય છે જૂઠાને કોઇ આદરતુ ન

પાઠ ૩૧ મો.

જૈન બાળ ધર્મ વિષે કવિતા

ભુજંગી છંદ

દયા જીવની સર્વથા જેહ પાળે

વદે સત્ય વાણી બધા

ધરી ટેક ને ધર્મમા ધીર રે'છે,
ખરો જૈનના બાળનો ધર્મ તે છે
બધા માત ને તાતના બોલ પાળે,
ધરી નમ્રતા સર્વની સાથ ચાલે,
સુખે સ્વચ્છતામા સદા કાળ રે' છે,
ખરો જૈનના બાળનો ધર્મ તે છે :
ભલે ભાવથી ભક્તિ રાખી ગુરૂની,
કરે પ્રેમથી નિત્ય પૂજા પ્રભુની,
કરી સ પ કામા રમેથી ગમે છે,
ખરો જૈનના બાળનો ધર્મ તે છે ૩
કરી સ ગ સારો ધરે રીત સારી,
ન ધારે કદિ ટેવ જે છે નઠારી,
નહીં રીનથી ચાપ માઠે રહે છે,
ખરો જૈનના બાળનો ધર્મ તે છે ૪

પા૦ ૩૨ મો

એકેંદ્રિય વાળા જીવ

દેવજી—ચાલો આપણા ગામ બહાર ખાણ ખોદાય છે તેમા માટી ઘણી છે, તો આપણે તે માટીમા રમીએ
રામજી—ના ભાઇ । માટીમા રમતા પાપ લાગે
દેવજી—માટીમા શેનુ પાપ લાગે ?
રામજી—માટી જીવ છે તેથી પાપ લાગે
દેવજી—માટી તે વળી જીવ હોય ?
રામજી—માટી તે એકેંદ્રિય જીવ કહેવાય છે
દેવજી—માટી એ જીવની કઇ ઇંદ્રિય હોય ?
રામજી—માટીને શરીર ઇંદ્રિય હોય છે
દેવજી—એ તારી વાત ખરી છે, આપણે શ્રાવકે માટીથીન રમ

વુ જોઇએ. અત્યા રામજી ! બીજી કઈ ચીજ એકદ્રિય છે ? તે કહે

રામજી—પાણી, આગ, પવન અને લીલા ઝાડપાલા એ બધા એકેંદ્રિય છે

દેવજી—હા. હવે મને સમજણ પડી, તે બધાને એક શરીર શિવાય ઇંદ્રિયો જોવામા આવતી નથી

પાઠ ૩૩ મો.

બે ઇંદ્રિયોવાળા જીવ.

માધુરી—ચાલ, તને મારા વાડામા કાંઈક બતાવુ, તારા વાડામા શુ છે ?

મારા વાડામા એક નાનો સાપ છે

તો ચાલો આપણે જોઇએ

પ્રેમી—આ સાપ નથી

ત્યારે એ શુ છે ?

એ તો અળશીયુ છે

પ્રેમી—તેને નાક, આખ અને કાન કેમ નથી ?

માધુરી—તે બેઇંદ્રિય જીવ છે, તેથી તેને નાક, આખ, અને કાન હોતા નથી

પ્રેમી—બે ઇંદ્રિય જીવને કઇ કઇ ઇંદ્રિયો હોય?

માધુરી—તેને શરીર, અને જીભ એ બે ઇંદ્રિયો હોય છે

પ્રેમી—તેવા બીજા જીવ હશે કે નહીં?

માધુરી—હા, તેવા બીજા પણ કેટલાક જીવ હોય છે

પાઠ ૩૪ મો.

ત્રણ ઇંદ્રિયોવાળા જીવ.

દયા બેન ! આ હારબધ શુ જાય છે?

તે કીડીઓ જાય છે

કીડીઓ કેવા જીવ કહેવાય છે?

તે ત્રણ ઇંદ્રિયોવાળા જીવ કહેવાય છે

એવા જીવોને કઈ કઇ ઇંદ્રિયો હોય છે?

નાનજી—તેમા શુ પુછે છે? તુ તારી જાતે જોઇ લે

દયા—તે ઘણો ઝીણો જીવ છે, તેથી તેનામા ઇંદ્રિયો જણાતી નથી

નાનજી—આ કીડી ચાલી જાય છે, તે તુ જુવે છે?

દયા—હા ભાઈ

નાનજી—ત્યારે તેને શરીર ઇંદ્રિય છે કીડીઓ મીઠા પદાર્થ ઉપર એકઠી થાય છે, તેથી તેને જીભ હોય છે અને જ્યા મીઠા પદાર્થ હોય, તેની વાસ આવવાથી તે ગમે ત્યાથી એકઠી થઇ જાય છે, તેથી તેને નાક હોય છે, એમ કહેવાય છે

કેમ દયા! હવે સમજી કે?

દયા— હા હવે હુ બરાબર તેઇંદ્રિય જીવ વિષે સમજી

પાઠ ૩૫ મો

ચાર ઈંદ્રિયોવાળા જીવ

મોહન— હમણા મે એક નવી જાતનો જીવ જોયો

અવેર—તે જીવ કેવો હતો?

મોહન—તે જીવને શરીર, જીભ, નાક અને આખ છે ફક્ત કાન નથી

અવેર— તેવા તો બીજા ઘણા જીવો છે

મોહન—તેવા બીજા કયા જીવો છે?

અવેર— અળશીયા અને તીડીને કાન કયા હોય છે?

મોહન— તેને તો નાક અને કાન બને નથી આ જીવને તો શરીર, જીભ, નાક અને આખ છે, ફક્ત કાનજ નથી

ઝવેર—ભાઇ ! એવા જીવનુ નામ આપો

મોહન—તે જીવનુ નામ માખી છે

ઝવેર—હા ખરી વાત, એતો ઘેર ઘેર હોય છે ?

મોહન—તે કેવા જીવ કહેવાય ?

ઝવેર—તે ચાર ઇદ્રિયોવાળા જીવ કહેવાય છે કારણકે તેને શરીર, જીભ, નાક અને આખ, એ ચાર ઇદ્રિયો હોય છે

પાઠ ૩૬ મો.

પાચ ઇંદ્રિયોવાળા જીવ.

કેશવ—આ તારા હાથમા શુ છે ?

પ્રેમજી—મારા હાથમા લાકડી છે

કેશવ—તુ લાકડી કેમ રાખે છે ?

પ્રેમજી—પેલી ગાય આવે છે, તેને મારવાને

કેશવ—શ્રાવક થઇને ગાયને મરાય ?

પ્રમજી—તે ગાય મારકણી લાગે છે

કેશવ—ના, એ ગાય મારકણી નથી, પણ ગરીબ છે

પ્રેમજી—તને એની શી ખબર ?

કેશવ—તે મારી ગાય છે, અને હુ તેનુ દૂધ પીઉ છુ

પ્રેમજી—ત્યારે હુ મારીશ નહી

કેશવ—ગાય એ મોટો જીવ છે, તે તુ જાણે છે ?

પ્રેમજી—ના, તે મોટો જીવ કેમ ? તે સમજાવ

કેશવ—ગાયને પાચે ઇદ્રિયો હોય છે, તેથી તે મોટો જીવ કહેવાય છે

પ્રમજી—તેનામા કઇ પાચ ઇદ્રિઓ છે, તે કહે

કેશવ—શરીર, જીભ, નાક, આખ અને કાન એ પાચે ઇદ્રિયો ગાયમા છે

પ્રેમજી—બીજા પાચ ઇદ્રિયવાળા કયા કયા જીવ છે ? તે કહે

કેશવ—ઢોર, પક્ષી, સાપ, વાદરા, માછલા અને માણસો એ બધા પાચ ઇંદ્રિયવાળા જીવ કહેવાય છે

પ્રેમજી—ભાઇ કેશવ! હવે હું બરાબર સમજ્યો આજથી કોઇ પણ જીવને મારીશ નહી

પાઠ ૩૭ મો.

જીવના ભેદ વિષે કવીતા

ચોપાઈ

માટીમા છે ઇંદ્રિય એક,
બે ઇંદ્રિય કરમીયા પેટ,
તેરિંદ્રિય તો કીડી ગણી,
ચારે ઇંદ્રિય માખી તણી ૧
પચેંદ્રિયમા ગાય ગણાય,
શ્રાવકથી કદી તે ન હણાય,
તે જાણીને શ્રાવક બાળ,
કરજો જીવ તણી સભાળ ૨

પ્રાચીન જૈન મહાસતીઓના ચમત્કારી ચરિત્રથી
સુશોભિત,

જૈન સતી મંડળ
ભાગ ૧લો.

આ ગ્રંથ શ્રાવિકાઓને સચ્ચરિત્રપર લાવવામા સહાયભૂત થઈ શકે, આધુનિક અને પ્રાચીન, આર્યભૂમિની સ્થિતિનો ચિતાર દર્શાવનાર અને વાચકના હૃદયને ઉત્તેજિત કરનાર છે આજકાલની શ્રાવિકાઓ પ્રાચીન મહાસતીઓના અદ્ભુત આચરણ વાચી, પોતે પણ તેવા બને એવા હેતુથી માનવજીવન સુધારવા માટે આ પુસ્તકની તેઓએ સહાયતા લેવી આ ગ્રંથ ત્રીશ ફારમનો છતા અમારી શ્રાવિકા બ્હેનોને ખરીદ કરવામા અડચણ ન આવે, તેટલા માટે તેની સાધારણ કીંમત રાખવામા આવી છે

પાકુ પુઠું રૂ ૧—૪—૦ કાચુ પુઠુ રૂ ૧—૦—૦

વાંચીને વિનોદ પામો.

તત્વને જાણવાની દરેકને સ્વભાવિક ઇચ્છા હોય છે, પણ તેની ધ કરવી તે કતાને આધીન છે

આજ કાલ તત્વેચ્છુ પુરૂષો વધારે જોવામા આવે છે, પણ તેમને વા પ્રકારના સાધનો થોડે અંશે મળવાથી તેઓ આગળ વધી શકતા નથી આવા હેતુથી જનસમાજના હિતાર્થે અમારા તરફથી "તત્ત્વ ભૂમીમા પ્રવાસ" એ નામનુ પુસ્તક બહાર પડ્યુ છે, જેની અ-

ઠર વિદ્વાન્ કવિ બનારસીદાસના પદો તથા તેનુ ભાષાતરસ્પષ્ટ બતાવવામા આવ્યુ છે પ્રસ ગે બોધક શ્લોકો વિગેરેથી પણ આ ગ્રથ અલ કૃત છે, ભાષા મધુર અને સરળ છે વાચકવૃ દને પ્રિય થાય અને તેઓ વાચી વિનોદ પામે તેટલા માટે આ ગ્રથ આશીશ દ્વારમનો છતા પણ તેની કી મત જુજ રાખવામા આવી છે

આ પુસ્તક તત્વેચ્છુને વધારે પ્રિય થઇ પડે તેમ છે, માટે જેમને મગાવવુ હોય, તેઓએ નીચેના શીરનામે પત્ર લખી જણાવવુ

પાકુ પુઠુ ૧—૭—૦ કાચુ પુઠુ ૦-૧૪-૦

વ્યવહારોપયોગી,

શ્રાવિકા સુબોધ દર્પણ.

આ પુસ્તક દરેક સ્ત્રીને વાચવા લાયક છે સ્ત્રીએ કેવી રીતે ઘર વ્યવહાર ચલાવવો, તથા તેમા નડતી અડચણો શાથી દૂર થાય? એ મુખ્ય બાબત સ્ત્રીને પ્રથમ જાણવાની છે પોતાના બાળબચ્ચાઓને શી રીતે ઉછેરવા તથા તેમની મગજ શક્તિ અને શારીરિકશક્તિ શી રીતે વધે? તેઓને કયે અવસરે કઇ વસ્તુ પથ્ય છે? ઇત્યાદિ અનેક ઉપાયો બતાવવામા આ યા છે ગર્ભાં સ્ત્રીએ કેવી રીતે વર્તવુ ? તથા ગર્ભની કેવી રીતે સ ભાળ રાખવી? આ બાબત સવિસ્તર વર્ણવેલી છે બાળકનુ શરીર કેમ ત દુરસ્ત રહે? અથવા બગરે તો તેના માટે શા ઉપાયો લેવા ? વિગેરે વૈદકનુ ધ્યાન આપેલુ છે આ પુસ્તક થોડી કીંમતે વધારે લાભકારક અવશ્ય થાય તેવુ છે

પાકુ પુઠું—રૂા ૦-૧૨-૦ કાચુ પુઠું—રૂા ૦-૮-૦

મળવાનુ ઠેકાણુ,

શ્રી જૈન ધર્મ વિદ્યા પ્રસારક વર્ગ—પાલીતાણા.

શા મેઘજી હીરજી જૈન બુકસેલર—ભાત બજાર, મુબઇ